

ANTHROPOSOFICKÉ VŮDČÍ MYŠLENKY

PAMĚŤ A SVĚDOMÍ

Rudolf Steiner

Ve stavu spánku se člověk odevzdává kosmu. Přináší i vstříc kosmu, co při sestupu z duchově-duševního světa do pozemského chová jako výsledek předešlých životů. Během bdění tento obsah svého lidství kosmu odnímá.

V tomto rytmu mezi odevzdaností kosmu a odnímáním sebe sama kosmu probíhá život mezi narozením a smrtí.

Odnímání vlastního lidství kosmu je zároveň přijímáním duchové-duševního lidství organizací smyslovou a nervovou. S fyzickými a životními procesy, které se v této organizaci odehrávají, se duchově-duševní bytost člověka za bdění sjednocuje k jednotné působnosti. V ní je obsaženo smyslové vnímání, tvarování obrazů paměti a život fantazie. Tyto činnosti jsou vázány na fyzické tělo. Představy - život myšlenkový, v nichž si člověk *uvědomuje*, co se polovědomé odehrává ve vnímání, ve fantazii a v rozpomínání, jsou vázány na organizaci myšlenkovou.

Touto myšlenkovou organizací ve vlastním smyslu toho slova je také dána oblast, která člověku umožňuje prožívat své vědomí o sobě. Myšlenková organizace je organizace hvězdná. Kdyby se ta projevovala jen a *jen jako taková*, nechoval by v sobě člověk vědomí o sobě, nýbrž vědomí o bozích. Ale myšlenková organizace je hvězdná organizace vyňatá z hvězdného kosmu a zasazená do pozemského dění. Tím, že člověk prožívá svět hvězd v pozemském světě, stává se z něho bytost uvědomující si sebe. Tady tedy máme před sebou oblast lidského vnitřního života, v níž božský duchový svět spjatý s člověkem ho propouští, aby se mohl stát člověkem v plném smyslu toho slova.

Ale hned pod myšlenkovou organizací, tam, kde se uskutečňuje smyslové vnímání, fantazie, rozpomínání, se božský duchový svět *účastní* lidského života. Dá se říci, že v rozvíjení paměti žije v bdělém stavu člověka božský duchový prvek. Neboť obě druhé činnosti, smyslové vnímání a fantazie, představují jenom modifikace tvarování obrazů paměti. Ve smyslovém vnímání je tvorba obsahu paměti zachycena ve chvíli zrodu; v obsahu fantazie zazařuje v duši to, co se z tohoto obsahu v duševním bytí nadále uchovává.

Stav spánku přenáší duchově-duševní složku člověka do kosmu. Člověk je v té době ponořen činností svého astrálního těla a svého já do duchově-duševního kosmu. Neocítá se jenom vně fyzického světa, ale i vně hvězdného světa. Ale ocítá se ve světě božských duchových bytostí, od nichž pochází jeho bytí.

V současné chvíli kosmického vývoje působí tyto božské duchové bytosti tak, že vtiskují během stavu spánku morální obsah světa do astrálního těla člověka a do jeho já. Veškeré světové dění ve spícím člověku je reálné morální dění, nikoli dění, které by se dalo označit také jenom za podobné přírodnímu působení.

Dozvuky tohoto dění si člověk nese ze stavu spícího do bdělého. Tyto dozvuky zůstávají i pak ve spícím stavu. Neboť člověk bdí jenom v životě, který je blízký oblasti myšlení. Co se děje ve sféře jeho vůle, to je vlastně i během bdění zahaleno takovým utlumením, jako během spánku *celý* duševní život. Ale v tomto spícím volném životě působí božský duchový prvek v bdělém stavu dále. Člověk je po morální stránce tak dobrý nebo tak špatný, jak to je v jeho silách podle blízkosti, do níž se dostává ve spánku k božským duchovým bytostem. A k nim se dostává blíže nebo zůstává od nich dále podle toho, jak probíhaly v morálním směru jeho dřívější morální životy. Z hlubin bdělé duševní bytosti zaznívá, co se mohlo během spánku vstřípit ve společenství s božským duchovým světem do této duševní bytosti. *Co takto proniká do bdělého života, je hlas svědomí.*

Tak se ukazuje, že to, co materialistický názor na svět je nejvíce nakloněn vysvětlovat pouze z přírodní stránky, leží pro duchové poznání na morální straně. V paměti působí v bdícím člověku božská duchová podstata; ve svědomí působí v bdícím člověku tato božská duchová podstata zprostředkovaně - dozvukem. Tvoření vzpomínek probíhá v organizaci nervově-smyslové; vytváření svědomí se odehrává jako děj ryze duchově-duševní, ale v organizaci končetin a výměny látek. Mezi oběma leží organizace rytmická. Ta je ve své působnosti vytvořena polárně do dvou stran. Jakožto rytmus dechu je v těsném vztahu ke smyslovému vnímání a k myšlení. V dýchání prostředkovaném plicemi je tento děj nejhrubší; zjemňuje se a jakožto zjemnělý dech se z něho stává smyslové vnímání a myšlení. Co je plicnímu dýchání ještě velmi blízké, ale je už dýcháním prostřednictvím smyslových orgánů, nikoli plicemi, to je smyslové vnímání. Co už je plicnímu dýchání vzdálenější a opírá se o organizaci myšlenkovou, to je představování, myšlení; a co už hraničí s rytmem oběhu krevního, co už je niterným dýcháním, spojujícím se s organizací končetin a výměny látek, to se projevuje v činnosti fantazie.

Ta pak sahá duševně do sféry vůle, jako rytmus krevního oběhu sahá do organizace končetin a výměny látek.

V činnosti fantazie se organizace myšlenková dostává až do blízkosti organizace volní. Člověk se přitom noří do bdícího spánku své volní sféry. U lidí, kteří jsou organizováni tím způsobem, se proto jejich duševní obsahy jeví jako sny v bdělém stavu. V Johannu Wolfgangu Goethovi žila takováto lidská organizace. Goethe proto mluví o tom, že básník-filozof Schiller mu musí interpretovat jeho básnické sny. V Schillerovi samém působila odlišná organizace. Žil z toho, co si přinášel z předchozích pozemských životů. Ke své silné vůli musel hledat obsah fantazie. S lidmi nadanými pro sféru fantazie, takže se jim pohled na smyslovou skutečnost jakoby sám od sebe mění v obrazy fantazie, počítá ve svých světových záměrech mocnost ahrimanská. Má za to, že může s pomocí takových lidí cele odříznout vývoj lidstva od minulosti, aby jej mohla odvést směrem, kterým *ona* chce. S lidmi organizovanými s důrazem na sféru vůle, kteří ale utvářejí smyslové dojmy energicky v obrazy fantazie z vnitřní lásky k ideálnímu názoru na svět, počítá mocnost luciferská. Chtěla by působením takových lidí udržet vývoj lidstva cele v impulzech minulosti. Mohla by pak uchránit lidstvo před pohroužením do sféry, v níž musí být překonávána ahrimanská moc.

V pozemském životě jsme zasazeni do dvou polárních protikladů. Nad námi se rozprostírají hvězdy. Odtud vyzařují síly, jež souvisejí se vším vypočítatelné pravidelným v pozemském bytí. Pravidelné střídání dne a noci, roční doby, delší světové periody jsou pozemským zrcadlením hvězdného dění.

Druhý pól vyzařuje z nitra Země. V něm žije, co je nepravidelné. Povětrnost a počasí, hromy a blesky, zemětřesení zrcadlí toto zemské vnitřní dění.

Člověk je obrazem tohoto hvězdného a zemského bytí. V jeho myšlenkové organizaci žije řád hvězd, v jeho volní organizaci končetin žije zemský chaos. V rytmické organizaci prožívá člověk ve svobodném vyvažování svůj pozemský úděl.

V Goetheanu, v únoru 1925

Další vůdčí myšlenky pro Anthroposofickou společnost, rozesílané z Goetheana (S odkazem na výše uvedenou rozpravu: Paměť a svědomí)

1. Ve své podstatě duchově-tělesné je člověk organizován ze dvou stran. Zaprvé z kosmu fyzicko-éterného. Co z božsky-duchové podstaty *vzařuje* do této organizace lidské bytosti, to v ní žije jako smyslová vnímavost, schopnost paměti a síla k činnosti fantazie.
2. Zadruhé je člověk organizován ze svých předešlých pozemských životů. Tato organizace je cele duchově-duševní a žije v člověku prostřednictvím těla astrálního a jáství. Působnost toho, co se do této části lidské podstaty *vžívá* ze světa božských duchových bytostí, to se v člověku *rozzařuje* jako hlas svědomí a všechno, co je s ním *spřízněno*.
3. Ve své organizaci rytmické je člověku dáno trvalé spojení obou těchto stránek božsky-duchových podnětů. V prožitku rytmu je síla paměti *vnášena* do jsoucnosti vůle a moc svědomí do jsoucnosti idejí.